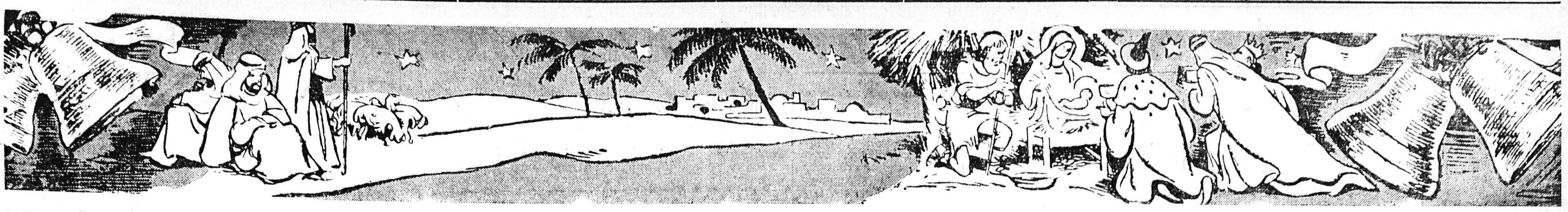

Ὁ κήρυξ τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εἰρήνης

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΠΕΙΝΗΝ ΦΑΤΝΗΝ ΕΜΠΝΕΕΙ ΤΗΝ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑΝ

ΜΕΣΑ εἰς ἕνα πλαίσιον εὐδοκίας καὶ εἰρήνης, μὲ ποιμένας ἀγραυλοῦντας, μὲ ἀγγέλους ψάλλοντας τὸ ὡσαννά, εἰς μίαν φάτνην ἀλόγωνζώων, ἐγεννήθη ὁ κήρυξ τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εἰρήνης, ὁ κήρυξ τῆς συναδελφώσεως τῶν λαῶν, παράδειγμα μέγα, αἰώνιον καὶ ἀθάνατον τῆςμέχρις αὐτοθυσίας φιλαλληλίας.

Ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεὲμ ὑπεσήμαινε τὴν ἀνατολὴν τοῦ νέου κόσμου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ παλαιοῦ. Μεταξὺ τοῦ ἀνάρχου Παρελθόντος καὶ τοῦ ἀπείρου Μέλλοντος, μεταξὺ τῆς κακῆς χθὲς καὶ τῆς εὐέλπιδος αὔριον ἀνυψοῦτο, πάνσεπτον καὶ ἀνεξάντλητον ὁρόσημον, ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεέμ. Καὶ σύμβολον ἀείζωον, πέραν τοῦ χρόνου καὶ ὑπεράνω πάσης ἀνθρωπίνης ἑρμηνείας ἐτίκτετο τὸ Θεῖον Βρέφος — ὁ Λυτρωτής. Ἐκεῖθεν ἄρχεται ἡ δρᾶσις τῆς ἱστορίας — μία δρᾶσις ἀδιάκοπος, πολυάκτινος, θερμουργός, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα τῶν Ἀληθειῶν ποὺ διεκήρυξεν Ἐκεῖνος.

Νέοι κόσμοι διεπλάσθησαν νέαι ἠθικαὶ ἀξίαι διεμορφώθησαν, νέα συνθήματα διεδόθησαν, νέα σύμβολα ἀνεστηλώθησαν εἰς τὰ κενωθέντα βάθρα τῶν παλαιῶν πίστεων καὶ δογμάτων.

Ἡ μεγάλη Ἡμέρα τῶν Χριστουγέννω, πρέπει νὰ εἶναι ἡμέρα χαρᾶς καὶ ἐλπίδος, διότι ὅ,τι ἀνέτειλεν ἀπὸ τὸ πτωχὸν σπήλαιον δὲν ἔδυσεν οὔτε θὰ δύσῃ ποτέ. Ἡ Εἰρήνη, ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Ἐλπὶς εἶναι αἱ ἀσύντριπτοι δυνάμεις, ποὺ φωτίζουν τὸν κόσμον καὶ ποὺπροαναγγέλλουν τὴν νίκην τοῦ φωτὸς κατὰ τοῦ σκότους. Ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων ἀνατέλλει τὸ ἄστρον τῶν μάγων, εἰς τὴν καρδίαν τῶν ὁποίων ἔπαλλε τὸ φωτεινὸν ἄνθος τῆς νέας πίστεως, ὢ ἡ ὑπερτάτη ἀνταμοιβὴ τῆς πίστεως, ἡ ἀναπότρεπτος δικαίωσις τῆς ἐλπίδος, ἓν μέγα φωτεινὸν ὑπόδειγμα δι' ὅλας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Πίστις καὶ ἡ Ἐλπὶς εἶναι ἠθικὸν καθῆκον τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιβάλλει ἡ ἱερὰ παράδοσις, ἡ μόνη γνησία πηγὴ ἠθικῆς διδασκαλίας. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι διατρέχομεν περίοδον ἀγρίου χειμῶνος, ὅτι ἔχομεν πικρανθῆ πολύ, ὅτι ἐχρειάσθη νὰ συγκεντρώσωμεν ὅλον τὸ ψυχικόν μας σθένος διὰ νὰ ἀντιδράσωμεν μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις διὰ νὰ μὴ καμφθῶμεν.

Τὴν Φάτνην φωτίζουν ἐφέτος αἱ ἐρυθραὶ ἀνταύγειαι τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος ποὺ ποτίζει μὲ τόσην ἀφθονίαν τὴν ἡρωϊκὴν μεγαλόνησον Κύπρον. Δὲν θὰ βραδύνῃ ὅμως νὰ αἰθριάσῃ καὶ πάλιν ὁ ὁρίζων καὶ νὰ δικαιωθῇ ἡ πίστις. Πιθανῶς νὰ χρειασθῇ ὅπως αἱ προσπάθειαί μας φθάσουν εἰς τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ἀκρότητα τῆς ἐντάσεως καὶ ἡ πίστις μας νὰ ὑποστῇ τὴν σκληροτέραν δοκιμασίαν. Ἡ ἱερὰ παράδοσις δεικνύει πάντοτε τὴν ζωὴν νικῶσαν, τὴν ζωὴν κυριαρχοῦσαν καὶ λάμπουσαν. Ἡ περίοδος τῶν δοκιμασιῶν, τῶν ἀγώνων, τῶν πικριῶν θὰ παρέλθῃ, τὸ ἄστρον τῆς εἰρήνης, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ ἀνατείλῃ ὁλόφωτον.

Εἰς τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀκμαία ἡ ἐλπίς, καὶ τὸ φῶς τῆς πίστεως δὲν φοβεῖται τὸ σκότος. Ἡ ζωὴ ἀναγεννᾶται ἀπὸ τὴν ἰδίαν της τέφραν, ἡ ζωὴ κυριαρχεῖ, ἡ ζωὴ νικᾶ. Καὶ ἡ ζωὴ εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν πίστην καὶ τὴν ἐλπίδα...

ΞΕΝΟΦΩΝ Ι. ΧΑΤΖΗΣΑΡΑΝΤΟΣ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ρούμελη, Ἤπειρος, Ἑπτάνησα, Αἰγαῖον, Β. Ἑλλὰς

ΤΟ ''ΠΑΝΤΡΕΜΑ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ,, ΚΑΙ Η ΧΡΙΣΤΟΚΟΥΛΟΥΡΑ

Τὰ Χριστούγεννα ἡ μεγάλη αὐτὴ ἡμέρα τῆς Χριστιανωσύνης, γιορτάζεται αἰῶνες τώρα σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο μὲ περισσὴ λαμπρότητα. Μὲ περισσότερη λαχτάρα τεριμένουν τὰ Χριστούγεννα οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι τὰ γιορτάζουν ἀνάλογα μὲ τὴν ἐπαρχία τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ὅπου ζοῦν, μὲ διάφορα ἔθιμα, τὸ ἕνα περισσότερο ἀπὸ τ' ἄλλο γραφικά.

ΣΤΗΝ ΡΟΥΜΕΛΗ

Κι' ἂς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴ Ρούμελη.

Στὸ μέρος αὐτὸ «παντρεύουν τὴ φωτιά» τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων. Τὴν τροφοδοτοῦν μὲ τὰ πιὸ καλὰ ξύλα, γιὰ νὰ εἶναι πλούσια, ὥσπου νὰ σημάνῃ ἡ ὥρα γιὰ τὴν ἐκκλησία. Ἑτοιμάζουν κοντὰ στ' ἄλλα καὶ τὰ Χριστόψωμα. Ψωμὶ μεγάλο μὲ σταυροὺς κι' ὁμοιώματα ἀρνιῶν καὶ κατσικιῶν στὴν ἐπάνω ὄψι του. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ὁ παπᾶς «σηκώνει» τὸ «ὕψωμα». Διαβάζει δηλαδή, εὐχὴ στὰ κόλλυβα (ἄβραστο σιτάρι) καὶ σ' ἕνα πρόσφορο. Ὕστερα, κρατῶντας τὸ πιάτο ὅπου βρίσκονται αὐτά, τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τὸ σηκώνουν ψηλά.

ΣΤΗΝ ΛΕΥΚΑΔΑ

Στὴ Λευκάδα τὰ Χριστόψωμα τὰ ἑτοιμάζουν ἀπὸ τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων. Γιὰ τὸ ζύμωμά τους μεταχειρίζονται ἀλεῦρι, σταφίδα, λάδι, καρύδια καὶ μυρωδικά. Ἀπὸ τὴν ἴδια αὐτὴ ζύμη φτειάχνουν κι' ἕνα πολὺ πιὸ μεγάλο ἀπὸ τ' ἄλλα χριστόψωμο σὲ σχῆμα σταυροῦ, μέσα στὸ ὁποῖο κρύβουν ἕνα νόμισμα. Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ὁ σταυρός, ἀφοῦ τὸν χαράξουν σὲ τόσα κομμάτια ὅσα εἶναι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, τοποθετεῖται στὸ στόμιο μιᾶς κανάτας γεμάτης καλὸ κρασί. Συγκεντρώνονται τότε ὅλοι γύρω ἀπὸ τὸ στρωμένο τραπέζι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης χωρίζει, πάνω στὸ κανάτι τὴν κουλούρα σὲ ἰσάριθμα μὲ τοὺς συγγενεῖς καμμάτια. Καθένας παίρνει τότε τὸ δικό του καὶ κυττάζουν νὰ δοῦν ποιὸς εἶναι ὁ τυχερός, σὲ ποιὸν δηλαδὴ ἔπεσε τὸ νόμισμα.

ΣΤΗΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

Οἱ νοικοκυρὲς τῆς Κεφαλλωνιᾶς κάνουν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸ «χριστόψωμο τοῦ τραπεζιοῦ», ποὺ εἶναι πολὺ μεγάλων διαστάσεων καὶ ποὺ ἀπ' αὐτὸ πρέπει νὰ φάῃ ἡ οἰκογένεια ὅλο τὸ «δωδεκαήμερο», δηλαδὴ ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ὡς τὰ Φῶτα. Πλάθουν ἐπίσης καὶ τὰ «κουλούρια τῆς γωνιᾶς». Μ' αὐτὴν τὴν τελευταία συνδέεται μιὰ ὁλόκληρη τελετή, ποὺ γινόταν τὴν νύχτα τῆς παραμονῆς στὰ παλαιότερα χρόνια.

Ἐκείνη τὴ βραδυὰ μαζευόταν ὅλο τὸ συγγενολόϊ στὸ σπίτι τοῦ πιὸ ἡλικιωμένου καὶ περισσότερον σεβάσμιου ἀπ' αὐτούς. Στὸ πάτωμα τοποθετοῦσαν τρία ἀναμμένα δαυλιά, σὲ τρόπο ποὺ νὰ σχηματίζουν τρίγωνο, κι' ἀπὸ πάνω τους τοποθετοῦσαν τὴν κουλούρα, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία ἔστεκαν ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι ἀκουμ-

πῶντας σ' αὐτὴ τὸ δεξί τους χέρι. Ὁ νοικοκύρης ἔπαιρνε κι' ἔχυνε λάδι στὰ δαυλιά, σιγοψάλλοντάς τό: «Ἡ γέννησίς Σου, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Ἔπειτα, ἔκοβαν τὴν κουλούρα, ἔπαιρναν καθένας τὸ κομμάτι του καὶ δειπνοῦσαν, ἀλλὰ μὲ νηστήσιμα φαγητά.

ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Καὶ στὴν Ἤπειρο παντρεύουν τὴ φωτιά, καὶ μάλιστα μ' ἕναν πολὺ γραφικὸ τρόπο.

Ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ παίρνει ἕνα μεγάλο ἴσιο ξύλο — «ἀρσενικὸ» — κι' ἕνα ἄλλο μὲ τσχτάλια (παραφυάδες) — «θηλυκό». Τὰ τοποθετεῖ τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο πάνω στὸ τζάκι, τοὺς χύνει λίγο λάδι κι' ἀφοῦ πῆ ψάλλοντας: «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε», τοὺς βάζει φωτιά.

ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Καὶ τώρα ἡ σειρὰ τῶν νησιῶν.

Πρώτη ἡ Δωδεκάνησος.

Τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, γυρνοῦν τὰ παιδιὰ στὰ σπίτια τῶν νησιῶν, γιὰ νὰ τραγουδήσουν. Δὲν ἔχουν μαζύ τους τρίγωνα καὶ τσουμπελέκια, ἀλλὰ τὴν τοπικὴ λύρα. Ὕστερα, ἡ κάθε μιὰ οἰκογένεια συγκεντρώνεται νὰ «νεματίσῃ». Τί πρᾶγμα εἶν' αὐτό;

Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας κρατοῦν στὰ χέρια τους ἕνα κλαδὶ ἐλῃᾶς καὶ πλησιάζουν ὁλόγυρα στὴ φωτιά. Ἀλείφουν μὲ λίγο σάλιο τὸ φυλλαράκι καὶ τ' ἁπλώνουν στὴ φωτιά, ἐνῶ λέει ὁ καθένας τὴν ἐπιθυμία του.

—Θέλω νὰ γίνω...

Ἂν τὸ φυλλαράκι σκάσῃ, ἡ ἐπιθυμία θὰ ἐκπληρωθῇ. Ἂν ὄχι, πιστεύεται ὅτι μάταια περιμένει ἐκεῖνο που θέλει.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΙΓΑΙΟΝ

Ἕνα ὤμορφο ἔθιμο ποὺ σώζεται στὰ νησιά μας, εἰδικὰ στὴν Κίμωλο καὶ στὴ Σίφνο εἶναι καὶ τοῦτο: Φτιάχνουν μιὰ Χριστοκουλούρα γιὰ τὰ ζῶα. Ἐκεῖνα, πού, κατὰ τὴν παράδοσι, παραστάθηκαν στὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ: τὸ βόδι, τὸ πρόβατο, ὁ γάϊδαρος, τὸ ἄλογο. Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων τὸ βράδυ, πηγαίνουν τὸ Χριστόψωμο στὰ ζῶα. Τὸ κόβουν κομμάτια—κομμάτια καὶ τὸ ἀφήνουν στὴ φάτνη. Ὕστερα φεύγουν ἀμέσως γιατὶ πιστεύουν πὼς τὸ βράδυ αὐτὸ τὰ ζῶα μιλοῦν μὲ ἀνθρώπινη λαλιὰ κι' ἀνιστορίζουν τὰ ὅσα εἶδανε τότε, ποὺ ὁ Χριστὸς γεννήθηκε. Φεύγουν, λοιπόν, βιαστικοί, γιατί, ὅποιος σταθῇ καὶ κρυφακούσῃ τὸ μιλητὸ αὐτὸ τῶν ζώων, βουβαίνεται.

ΣΤΗΝ ΘΡΑΚΗ

Ἂς ἔλθουμε τώρα στὴ Θράκη.

Λοιπόν. Χριστούγεννα δὲν νοοῦνται ἐκεῖ χωρὶς χιόνι. Τὰ πάντα σκεπάζονται κάτω ἀπὸ τὸ ἄσπρο σεντόνι καὶ μόνον τὰ τζάκια ποὺ καπνίζουν, δίνουν σημεῖα ζωῆς στὰ χωριὰ καὶ στὶς πολιτεῖες.

Ὁμάδες παιδιῶν γυρνοῦν τὴν ἡμέρα αὐτὴ στὰ σπίτια καὶ ψάλλουν τὰ «κάλαντα». Τὰ κάλαντα τῆς Θράκης εἶναι ἐντελῶς ἰδιότυπα, ἔχουν μίαν ὑπέροχη ποίησι κι' ἀπευθύνονται πρὸς τὸν ἀφέντη τοῦ σπιτιοῦ, τὴν κυρά, τὴν κόρη, τὴν ἀρραβωνιασμένη καὶ τὰ παλληκάρια. Ἀναφέρουμε ἐδῶ ἐνδεικτικὰ τὸ τραγοῦδι τῆς ἀρραβωνιασμένης:

Ν' ἀκούσῃς τί σὲ μήνυσε ὁ ρεβωνιαστικός σου
Νὰ πᾶς νὰ πάρῃς τὸ φιλί, μὴ βρέξῃ, μὴ χιονίσῃ.
—Ἐγὼ ὄντας βρέχῃ περπατῶ κι' ὄντας χιονίζει τρέχω
κι' ὄντας κατέβ' ὁ Δούναβις, ὁ Βάθιος μου περνάει·
πέρα στὶς μαυρομάτισσες, στὶς δαχτανοφρυδοῦσες
πὤχουν τὸ μάτι σὰν ἐλιά, τὸ φρύδι σὰν γαϊτάνι
πὤχουν τὸ ματοτσάμπουρο σὰν τῆς ἐλιᾶς τὸ φύλλο...

Τί ἦταν τὸ λαμπρὸ ἄστρο τῆς Βηθλεέμ;

ΕΝΑ ΕΡΩΤΗΜΑ ΧΩΡΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΙ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΕΙ ΤΟΥΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΥΣ

ΠΑΝΤΟΤΕ οἱ ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων θέτουν τὸ ἐρώτημα ποιὸ ὑπῆρξε τὸ λαμπρὸ ἄστρο ποὺ ὡδήγησε τοὺς μάγους μὲ τὰ δῶρα εἰς τὴν Βηθλεέμ.

Οἱ ἀστρονόμοι διερωτῶνται ἂν ἦταν ἄστρο ἢ πλανήτης αὐτὸ ποὺ ἀναφέρεται

εἰς τὰς Γραφάς. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἦταν ὁ Σείριος. Ὅταν ἄρχισε νὰ μελετᾶται ἀστρονομικῶς τὸ θέμα ὁ Σείριος ἀνέτειλε τὴν 7ην ἑσπερινὴν τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1951 καὶ εὑρισκόταν ὑπεράνω τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Βηθλεὲμ λίγο πρὸ τοῦ μεσονυκτίου.

Διατὶ ὅμως θὰ μποροῦσε νὰ ἦταν ὁ Σείριος ὁδηγὸς τῶν μάγων; Οἱ τρεῖς σοφοὶ ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, ἀπὸ τὸ ἴδιον γεωγραφικὸν πλάτος ὅπως καὶ ἡ Βηθλεέμ, πιθανώτατα δὲ ἀπὸ πεδιάδας. Εἶδαν τὸν Ὠρίωνα καὶ καὶ τοὺς λαμπροὺς δορυφόρους του. Ὁ Σείριος δὲν ἦταν, ὅπως εἶναι διὰ τοὺς Ἄγγλους, ἕνα ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς σημερινῆς νύκτας.

Τότε ποιὸ ἀστέρι μπορεῖ νὰ ἦταν ἂν δὲν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ Σειρίου; Μπορεῖ νὰ ἦταν ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ὑδροχόου; Ὁ Ὑδροχόος εἶναι τὸ δεύτερον εἰς λαμπρότητα ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ. Δὲν βρίσκεται μακρυὰ ἀπὸ τὸν Σείριον παρὰ μόνον 36 βαθμοὺς διὰ τὴν ἀκρίβειαν. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Βηθλεὲμ εἶναι δύσκολον νὰ ξεχωρίσῃ κανεὶς τὰ δύο αὐτὰ ἀστέρια, καθὼς ὁμοιάζουν σὰν δίδυμα. Ἔπειτα εἰς τὶς κρίσιμες ὧρες ὁ Ὑδροχόος εὑρίσκεται μόνον ὀλίγους βαθμοὺς ἐπάνω ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα τῆς Βηθλεέμ. Ἑπομένως, πρέπει μᾶλλον νὰ ἀποκλεισθῇ καὶ αὐτός, ἐφ' ὅσον δὲν ἠμποροῦσε εἰς τὴν καλυτέραν περίπτωσιν νὰ φωτίσῃ τὸν δρόμον τῶν μάγων πάνω ἀπὸ τρεῖς ὧρες.

Πρῶτον, τὸ ἄστρον τῶν μάγων πιθανὸν νὰ ἦταν κανένα ἀπὸ τὰ νέα ἄστρα ποὺ ἐμφανίζονται λαμπρά, ὕστερα ἀδυνατίζουν εἰς φωτισμὸν καὶ ἀναλάμπουν καὶ πάλιν.

Δεύτερον, ἠμπορεῖ νὰ ἦταν ἕνας λαμπρὸς κομήτης, ὁ ὁποῖος ἐξαφανιζόταν διὰ νὰ ἐμφανισθῇ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν περιοχήν.

Τρίτον, τὸ ἄστρον τῶν μάγων ἠμπορεῖ νὰ μὴ ἦταν μοναδικὸ καὶ ἀνεξάρτητο ἄστρο, ἀλλὰ κανένας ἀπὸ τοὺς δορυφόρους τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι δύσκολο νὰ ἀνακαλυφθῇ. Ἡ ἀφήγησις τῶν μάγων εἶναι πολὺ σύντομη, διὰ νὰ ὑποβοηθήσῃ θετικὰ συμπεράσματα. Φαίνεται πάντως πολὺ πιθανὸν ὅτι κάποια ἀσυνήθης ἐμφάνισις λαμπροῦ οὐρανίου φαινομένου θὰ προσείλκυε τὴν προσοχὴν τῶν μάγων καὶ ὅτι τὸ φαινόμενον αὐτὸ συνεδέθη μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀστρονομία πιστεύει, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κάποιου ἀσυνήθους πράγματι οὐρανίου φαινομένου.

Τὰ Χριστούγεννα ΤΗΣ ΣΤΡΟΥΓΓΟΚΑΛΥΒΑΣ

Ἕνα ποίημα τοῦ ΚΩΣΤΑ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ ποὺ παρουσιάζει ἔθιμα τῶν βοσκῶν

Τὰ ζωντανὰ μὲς στὸ μαντρὶ κλειστὰ καταλαγιάζουν,
Στὸν τσάρκο κάπου μοναχὰ μικράκια ἀρνιὰ βελάζουν.
Εἶναι τὰ γρέκια τους ζεστὰ καὶ τρῶν' κλαρὶ τὰ πρῶτα
Κομμένο, ὄχ τὰ ζερβάτα.

—Τώρα στρωθῆτε ὁλόγυρα, παιδιάμ κι' ἀκουρμαστῆτε·
Τοῦ κόσμου ὁ ἀφέντης ὁ Χριοτὸς—νὰ μὴ τὸ λησμονῆτε—
Γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιὰ ποὺ ζωντανὰ μαντρίζουν
Τ' ἀρνιὰ τὸν χουχουλίζουν.

Μὲς ἀπὸ 'κείνη βλόγησε κάθε βοσκοῦ κοπάδι
Καὶ σὰν ἀπόψε ἀόρατος, γυρνᾶ μὲς στὸ σκοτάδι
Καὶ παίρνει ἀράδα τὰ μαντριά, κοπόδια ὅπου φυλᾶνε,
Ρωτώντας πῶς περνᾶνε.

Γιὰ δαῦτο τὴν παραμονὴ νὰ μὴν πεινᾶν τὰ πράτα,
Νἄχουν περίσσια τὴν θροφή, νἆναι ζεστά, χορτάτα,
Νὰ μὴν τὰ βρίσκῃ ὁ ἀφέντης μας τὰ μαῦρα παγωμένα
Καὶ νηστικὰ ἀφημένα.

Καὶ τοῦτο ἀκουρμαστῆτε το—δὲν εἶναι παραμύθι—
Κατόπι ὀχ τὰ μεσάνυχτα καὶ μὲ τὸ πρῶτο ὀρνίθι
Στὴν μάντρα ἕνα χριστόψωμο νὰ γλύψουν φέρνετε γύρα
Γαλάρια, ἀρνιὰ καὶ στεῖρα.

Τί ἐμάθαν τὸν ἀφέντη μας ὁποὔγλυφαν στὰ γέννα
Καὶ τὸ θυμοῦνται χρονικῶς, παιδιά, τὰ βλογημένα,
Κι' ἂν δὲν τὸ γλύψουν τὸ ψωμὶ τὴν ὥρ' αὐτὴ βελάζουν,
Σὰ γνωστικὰ ἀνακράζουν.

Καὶ τώρα φέρτε τὰ δεντρὰ καὶ τὸ κρασί, τὸ λάδι,
Γιὰ νὰ παντρέψω τὴ φωτιά, ἀκόμ' αὐτὸ τὸ βράδυ,
Τί γέρασα κι' εἶναι ἄγνωρο τοῦ χρόνου τί μὲ βρίσκει,
Λίγει ζωὴ μοῦ μνήσκει.

Πρῶτα παντρεύω σε φωτιά, μὲ τοῦτο τὸ πουρνάρι,
Ὁπὤχει τὸ κορμὶ στοιχειὸ καὶ δράκο τὸ κλωνάρι,
Ὡσὰν αὐτὸ χιλιόχρονη νὰ ζῇς, νὰ μὴ γεράζῃς,
Νὰ καῖς παντοῦ, νὰ βράζῃς.

Σοῦ δίνω καὶ τὸν πλάτανο μὲ τὰ πλατιὰ τὰ φῦλλα,
Παντοῦ ν' ἁπλώνῃ γῦρα σου καὶ στὰ ψηλὰ καπνίλα
Νὰ δείχνεσαι πῶς πάντα ζῇς καὶ ζοῦν μαζί σου ἄνθρωποι
Σὲ πόλη ἢ Βοσκοτόπι.

Τρίτα, φωτιά, τὴν κερασιὰ σοῦ δίνω συγγενάδι,
Νά σε φυλᾶ ἀπὸ Παγανὰ ὡς τῶν Φωτῶν τὸ βράδυ,
Καὶ μὲ παλιὸ τριέτικο κρασάκι σὰ ποτίζω,
Μὲ λάδι σὰ ραντίζω.
Ἀπὸ τὴ στρουγγοκάλυβα ποτὲς νὰ μὴ μοῦ λείπῃς,
Τί μοῦ εἶσαι τῆς χαρᾶς ζωὴ ἡ ὄχτρη τρανὴ τῆς λύπης,
Νὰ σ' ἀνακράζω νὰ μ' ἀκοῦς, νὰ βράζῃς νὰ μοῦ κρένῃς,
Γλυκὰ νὰ μὲ θερμαίνῃς.

—Νὰ ζήσετε χρόνια πολλὰ κι' ἀπίκραντα παιδιά μου,
Σὰν τὰ ρουπάκια τοῦ Ζυγοῦ, σὰν τὰ βουνὰ τοῦ Γράμμου·
Νὰ μὴ σᾶς εὕρουνε ποτὲς τὰ ἔρημα τὰ γέρα!
—Νὰ ζῇς καὶ σὺ Πατέρα!

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ ΟΡΑΜΑ

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ

ΟΤΑΝ ἤμουν παιδί, ἕνας συμμαθητής μᾶς μιλοῦσε στὸ σκολειό, κατὰ τὶς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων, γιὰ ἕνα θρῦλο. Ἔλεγε ὅτι τὴ νύχτα τῆς Γεννήσεως μερικοὶ ἄνθρωποι ἔχοντας στὴν ψυχή τους μόνο τὰ θεῖα, μποροῦν νὰ διακρίνουν στὸν οὐρανὸ κυττάζοντας πρὸς τὴν Ἀνατολή, τὸν Ἀστέρα τῶν Μάγων.

Τὰ παιδιὰ γελοῦσαν μὲ τὴν εὐπιστία του, κάποιος τὸν εἶπε κουτό, κι' ἐκεῖνος τότε ἰσχυρίσθηκε ὅτι ἄκουσε τὸ Δεσπότη ποὺ τὸ ἔλεγε μιὰ μέρα στὸν πατέρα του.

—Αἴ, τὸν ψεύτη. Ἤσουνα μπροστὰ ὅταν τὤλεγε ὁ Δεσπότης;

—Κρυφάκουγα πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα. Οἱ ἄλλοι τὸν κοροΐδεβαν, ἀλλὰ ἐμένα αὐτὸ ποὺ εἶπε μοῦ κόλλησε στὸ μυαλό. Καὶ τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἐρώτησα τὸ θεῖο τῆς μητέρας μου τὸν Παπᾶ — Νικόλα, ποὺ ἔμενε μαζύ μας καὶ τὸν ἐλέγαμε παπποῦ, ἂν αὐτὸ ἦταν δυνατό. Ἤθελα νὰ τὸν ἔβλεπα κι' ἐγὼ τὸν Ἀστέρα τῶν Μάγων.

—Τέτοια ὁράματα, μοῦ ἀπάντησε ὁ παππᾶς, δὲν εἶναι προσιτὰ σὲ μᾶς σήμερα. Οὔτε ὁ Δεσπότης θὰ εἶπε ποτὲ τέτοιο πρᾶμα. Τί σκαρφίζονται τὰ διαβολόπαιδα.

Ἐγὼ ἐπέμεινα.

—Τὰ ἔβλεπαν ὅμως οἱ προφῆτες. Δὲν μᾶς ἔχετε εἰπῆ ἕνα σωρὸ ἱστορίες γιὰ τοὺς προφῆτες καὶ τὰ ὁράματά τους; Ὁ Ἱερεμίας, ὁ Ἰεζεκιήλ, ὁ Μωϋσῆς. Καὶ ὁ Παῦλος. Δὲν μᾶς μιλούσατε τώρα τελευταία γιὰ τὸν Παῦλο καὶ τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου ποὺ ἄκουσε ἐνῷ ἐπήγαινε στὴ Δαμασκὸ καὶ τὴ θεία ἐντολὴ ποὺ διάβασε στὸν οὐρανό;

—Μὰ ἐκεῖνοι ἦσαν ἄξιοι γι' αὐτά. Εἶχαν τὴ δύναμι ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ κανεὶς μὲ τὸν οὐράνιο Πατέρα. Καὶ εὐδοκοῦσε ὁ Κύριος νὰ τοὺς ἀποκαλύπτῃ τὰ μεγάλα σημεῖα του καὶ νὰ τοὺς μιλῇ καὶ νὰ τοὺς δίνῃ τὶς ἐντολές του. Σὲ μᾶς ὅμως αὐτὰ δὲν γίνονται. Εἴμαστε ἀνάξιοι καὶ ἁμαρτωλοί.

—Ἐγὼ δὲν ἔχω κάμει κανένα κακό.

—Ναί, τὸ φαντάζομαι, ἀπήντησε ὁ παππᾶς. Ἀλλὰ μὴν ἔχεις τὴν ἀλαζονεία νὰ ἰσχυρίζεσαι ὅτι εἶσαι ἀναμάρτητος. Τὸ κρῖμα σήμερα κυλάει στὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων. Δὲν πιστεύουμε ὅσο πρέπει. Εἶναι πονηροὶ οἱ καιροί. Εἴμαστε ὅλοι ἀνάξιοι καὶ ἁμαρτωλοί, σοῦ λέω. Καὶ σεῖς ἀκόμη τὰ παιδιὰ ἀναπνέετε τὸν ἀέρα τῆς ἁμαρτίας. Νά. Ὁ ἀδερφός σου, ὁ μεγάλος, εἶναι βουτηγμένος στὴν ἁμαρτία. Παληόπαιδο δεκαοχτὼ χρόνων. Ἀνήλικος. Ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα ποὺ ὑποψιάζομαι εἰς βάρος του καὶ θὰ τοῦ τὰ ψάλλω ἀπὸ τὴν καλὴ καμμιὰ ὥρα, μοῦ κάνει τὸ μεγάλο καὶ τὸ σοφό, καὶ μοῦ κοπανάει ὁ ἀσεβέστατος τὸ Βολταῖρο καὶ τὸ Ρενὰν καὶ ἄλλους τέτοιους ὀπαδοὺς τοῦ Ἀντιχρίστου. Ποὺ πῆγε καὶ τοὺς ξετρύπωσε. Ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ Ρενάν. Μνήστητί μου Κύριε! Καὶ νὰ τὸ ξέρῃς. Ἂν κάνῃς καὶ σὺ τὰ ἴδια καὶ ἀρχίσῃς νὰ διαβάζῃς αὐτοὺς τοὺς ἀφωρισμένους, ὄχι τὸν Ἀστέρα τῶν Μάγων, ἀλλὰ οὔτε μιὰ ἡμέρα τῆς προκοπῆς δὲ θὰ ἰδῇς στὴ ζωή σου.

***

ΤΟΥ ἄρεσε τοῦ παπποῦ ν' ἀνακατεύῃ στὶς περιπτώσεις τῆς ἀπιστίας τὰ ὀνόματα τῶν δύο αὐτῶν σοφῶν.

Ἡ ἐπιθυμία μου ὅμως νὰ ἰδῶ τὸν Ἀστέρα ἦταν ἀκαταμάχητη, μολονότι ὁ παππᾶς μοῦ εἶπε στὸ τέλος ὅτι καὶ μόνο νὰ τὸ προσπαθῶ ἦταν μεγάλη ἀσέβεια, γιατὶ ἦταν ἀποτέλεσμα δυσπιστίας.

Καὶ τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων ἐνῷ πηγαίναμε στὴν ἐκκλησία ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ, κύτταζα στὸν οὐρανὸ μήπως διακρίνω τὸ θεῖο ὅραμα. Ρωτοῦσα κάθε τόσο τὸν πατέρα μου δείχνοντας πρὸς τὰ ὕψη.

—Ποιὸ εἶναι αὐτὸ ἐκεῖ τὸ ἄστρο ποὺ λάμπει πάρα πολύ;

—Ὁ Πολικός.

—Καὶ τοῦτο ἐκεῖ πρὸς τὰ κάτω, πατέρα;

—Εἶναι στὸ συγκρότημα τῆς Μεγάλης Ἄρκτου.

—Κι' αὐτὰ ἐκεῖ ποὺ θαμπίζαυν;

—Ἡ Πούλια.

—Τοῦτο τὸ ἄλλο ἐκεῖ;

—Ὁ Αὐγερινός. Ἔλα τώρα. Μὴ γίνεσαι ἐνοχλητικός. Σᾶς τὰ ἔχω δείξει τόσες φορές. Μὴν κοντοστέκεσαι ὁλοένα. Ἡ λειτουργία θὰ ἔχῃ προχωρήσει. Πᾶμε.

Δὲν ἔπαψα ὡς τόσο καθὼς ἐβάδιζα νὰ κυττάζω στὸν οὐρανό, χωρὶς νὰ διακρίνω κανένα ἀστέρα ποὺ νὰ μοιάζῃ μ' ἐκεῖνον ποὺ ἀναζητοῦσα, ὡς ποὺ μπήκαμε στὴν ἐκκλησία. Καὶ κεῖ μόνον εἶδα στὴ μικρὴ εἰκόνα τῆς Γεννήσεως, τὴν τοποθετημένη στὸ προσκυνητάρι γιὰ τὴ λατρεία τῆς ἡμέρας, τὸ ἀκτινωτὸ μεγάλο ἄστρο, ποὺ εἶχεν εἰκονίσει ἀπάνω ἀπὸ τὴ φάτνη, ὁ ἁγιογράφος.

Αὐτὸ ὅμως ἦταν ζωγραφικὴ καὶ ὄχι ὅραμα.

Ἀλλὰ τὸ πρωῒ εἶπα στὸν παπποῦ, ποὺ καθόταν μαζύ μας γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι γιὰ τὸ πρόγευμα, μὲ τὸ μεταξωτό του σκοῦφο καὶ μὲ τὰ ἄσπρα του γένεια γυρισμένα ἐλαφρὰ ἀπάνω στὸ μαῦρο ράσο καθὼς ἦταν λίγο σκυφτός.

—Τὸν εἶδα χτὲς τὴ νύχτα, παπποῦ, τὸν Ἀστέρα τῶν Μάγων.

Ἐκεῖνος σήκωσε ἀμέσως τὸ κεφάλι, τὰ γένεια του σάλεψαν, τὸ μέτωπό του συννέφιασε, τὰ φουντωτά του φρύδια μαζεύτηκαν ἀπάνω ἀπὸ τὰ βλέφαρά του καὶ καρφώνοντάς με μὲ τὸ βλέμμα του, μοῦ εἶπε:

—Σ' ἔβαλε ὁ θεομπαίχτης ὁ ἀδελφός σου νὰ μοῦ τὸ εἰπῇς, γιὰ νὰ γελάσῃ;

Ἀντὶ τότε νὰ βρῶ μιὰ δικαιολογία, νὰ δεχθῶ πὼς μπορεῖ νἄκανα λάθος ἀπὸ σύγχυση μέσα στὰ τόσα ἀστέρια μ' ἔπιασε τὸ πεῖσμα.

—Λέω ἀλήθεια. Δὲν μ' ἔβαλε κανεὶς νὰ τὸ εἰπῶ. Τὸν εἶδα.

***

ΚΑΙ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, ξεστόμισα κι' ἕναν ὅρκο. Καὶ εἶπα καὶ λεπτομέρειες, πολλαπλασιάζοντας τὸ ψέμμα. Ὅτι ἡ μακρυνὴ ἀχτίδα τοῦ «Ἀστέρος» ἔπεφτε λοξά, ἐκεῖ ποὺ ὑπελόγιζα ὅτι βρισκόταν ἡ Βηθλεέμ. Καὶ πρόσθεσα ἀκόμη ὅτι διέκρινα στὸν διαφανῆ ἀπὸ τὸν βαθὺν ὄρθρο ὁρίζοντα τρία μεγάλα φάσματα νὰ προχωροῦν, σὰν τρία ὀρθὰ σύννεφα μὲ ἀνθρωποποιημένα σχήματα ποὺ ἄγγιζαν τὴ γῆ.

Ἰσχυρίσθηκα δηλαδὴ περίπου ὅτι εἶδα καὶ τοὺς τρεῖς Μάγους, τὸν Γάσπαρ, τὸν Μελχιὸρ καὶ τὸν Βαλτάσαρ, ἀπάνω στὶς ψηλὲς γκαμῆλες, μὲ ὅλη τὴν ἀρχοντική τους ἀκολουθία, ποὺ ἔφερνε τὰ δῶρα στὸ νεογέννητο θεῖο βρέφος. Εἶχα ἐπιδεινώσει ἔτσι τὴ θέση μου, καὶ τὸ κατάλαβα ἀμέσως.

Ὁ παπποῦς ἐξακολουθοῦσε νὰ μὲ κυττάζῃ στὰ μάτια σὰν νὰ ἦταν ἕτοιμος νὰ μὲ κεραυνοβολήσῃ. Ἐγὼ δὲν τολμοῦσα νὰ προσθέσω λέξη. Δὲν μποροῦσα οὔτε νὰ κινηθῶ καὶ νὰ φύγω, ποὺ ἦταν ἡ μόνη διέξοδος. Εἶχα παραλύσει κάτω ἀπὸ τὸ ὠργισμένο του βλέμμα.

***

ΚΑΙ φαίνεται ὅτι ἡ ὄψη μου ἦταν πιὰ ἀξιοδάκρυτη γιατὶ τὸ ὕφος τοῦ παπποῦ ἄλλαξε. Ὁ θυμός του φάνηκε νὰ κατευνάζεται. Θὰ μὲ λυπήθηκε. Καὶ ἀφοῦ κούνησε λίγο τὸ κεφάλι χωρὶς νὰ μὲ κυττάζῃ πιὰ καὶ ἀνασήκωσε τοὺς ὤμους, ἀρκέσθηκε σ' αὐτὰ τὰ λίγα λόγια:

—Ὄχι. Ἀλλὰ ἐπειδὴ μοῦ εἶπες ὅτι δὲν ἔχεις ἁμαρτίες, σοῦ λέω ἔτσι γιὰ νὰ ξέρῃς ὅτι τὸ μεγαλύτερο κρῖμα εἶναι τὸ ψέμμα. Ἀπὸ αὐτὸ ξεκινοῦν ὅλα τὰ κακά.

Αὐτὸ ὅμως τὸ ψέμμα, γιὰ τὸ ὁποῖο αἰσθάνθηκα τότε τόση συντριβή, ἐπῆρε σιγὰ — σιγὰ στὴν ψυχή μου μιὰν ἄλλην ἀξία. Ἦταν ὁ ζωηρὸς ἐνδιάθετος πόθος τοῦ παιδιοῦ ν' ἀτενίσῃ τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς μὲ τὴ μάταιη προσπάθεια νὰ καταστήσῃ ἀπτὰ τὰ ἄϋλα σύμβολά του.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Α. ΚΟΚΚΙΝΟΣ